

Egzamin gimnazjalny

część humanistyczna

Gimnazjalisto! Egzamin już za dwa i pół miesiąca. Masz jeszcze czas na powtórzenie materiału. Dziś próbny test humanistyczny. Jutro – test z angielskiego. Podobny gimnazjaliści napiszą już za rok

Nie-ludzkie spektakle

TEKST I

W rękach szalonego boga Biały Kiel stał się bestią. Trzymano go teraz na łańcuchu w zagrodzie na tyłach fortu, gdzie Piękniś Smith drażnił go, podjudzał i doprowadzał do szału okrutnymi złośliwościami. Człowiek ten wcześniej odkrył, jak Biały Kiel reaguje na śmiech i nieźmiennie śmiał się z niego, tym śmiechem zwiędzając każdą torturę. Był to śmiech rubaszny i drwiący, a śmiejąc się, bóg w sznyderczy sposób wskazywał palcem nieszczęsnego zwierzę. W takich chwilach Biały Kiel tracił rozum i w ataku szału był jeszcze bardziej szalony niż sam Piękniś.

Wcześniej Biały Kiel był jedynie wrogiem swego gatunku, i to wrogiem okrutnym. Teraz stał się wrogiem wszystkiego, jeszcze bardziej dzikim niż poprzednio. Torturowano go do tego stopnia, że nienawidził ślepo i całkowicie bezrozumnie. Nienawidził łańcucha, który go ograniczał, ludzi gapiących się na niego przez ogrodzenie, psów towarzyszących ludziom, które warczały na niego złośliwie, kiedy był bezbronny. Nienawidził każdej deski w płocie zagrody, w której był zamknięty. A przede wszystkim nienawidził Piękniś.

A Piękniś robił wszystko w pewnym celu. Któregoś dnia wokół plotu zgromadziła się grupa ludzi. Piękniś wszedł do zagrody z kijem w dłoni i zdjął łańcuch z szyi Białego Kla. Gdy pan odszedł, zwierzę oszalało i zaczęło biegać po zagrodzie, próbując dostać zębami zgromadzonych na zewnątrz. Był to piękny pokaz dzikości. [...]

Drzwi zagrody znów się otworzyły. Biały Kiel zatrząsnął się. Działo się coś niezwykłego. Czekal. Drzwi otworzyły się szerzej, po czym

do środka ktoś wrzucił olbrzymiego psa i zatrzasnął je. Biały Kiel nigdy wcześniej nie widział takiego psa, ale wielkość i dzikość intruza nie przstraszyły go. Oto miał coś, nie drewno czy żelazo, na czym mógłby wyładować swą nienawiść. Doskoczył do psa, błyskając zębami, które przecięły podłużnie boczną część szyi wroga. Pies potrząsnął łbem, zawarczał ochryple i rzucił się na Białego Kla. Ale ten biegał tu i tam, wciąż robiąc uniki, doskakując, tnąc zębami i odskakując, by uniknąć odwetu.

Ludzie zgromadzeni na zewnątrz krzyczęli i bili brawo, a upojonego zachwytem Piękniś radowało szarpanie i rozrywanie przeciwnika. Od samego początku obcy pies nie miał żadnych szans. Był zbyt wolny, zbyt ociężały. W końcu właściciel wywłókł go z zagrody, podczas gdy Piękniś odpedzał Białego Kla kijem. Chwilę później pieniądze z zakładów dźwięczały już w kieszeni Piękniś.

Od tej pory Biały Kiel zaczął ochoczo wyczekiwać na ludzi gromadzących się wokół zagrody. Taka grupa oznaczała, że odbędzie się walka, która była dla niego jedyną możliwością wyładowania energii. Trzymano go niczym więźnia, torturowanego i doprowadzanego do wściekłości, nie miał więc innego sposobu wyrażenia swojej nienawiści, jak tylko walka z innym psem, na którą zezwalał jego pan. Piękniś Smith dobrze oszacował jego możliwości. Biały Kiel zawsze zwyciężał. Pewnego dnia do walki wystawiono po kolei trzy psy. Kiedyś znowu przez drzwi zagrody wepchnięto do środka dopiero co złapanego wilka. A kiedy indziej dwa psy naraz. To była jego najtrudniejsza walka, choć w końcu oba zabił, sam wyszedł z niej dwie żywy.

JACK LONDON, BIAŁY KIEL,
PRZEŁOŻYŁA EWA CHRUSCIEL,
WYDAWNICTWO ZIELONA SOWA, KRAKÓW, s. 105-106.

TEKST II

Miła i cywilizowana skądinąd Islandia ma jedną słabość, za którą gotowa jest przecierpieć sankcje i ostracyzm ekologów. To polowanie na wieloryby, uznawane za element narodowej tożsamości.

[...] Dla Islandczyków tradycyjne łowy na wieloryby stały się symbolem narodowej dumy i niezależności. Pierwszego upolowanego znowu komercyjnie finwała, jednego z największych waleń, którego długość przekracza 20 m, a waga 60 t, powitały na nabrzeżu w Reykjavíku setki wiwatujących nacjonalistów, uczestniczących później w krwawym oprawianiu ubitego zwierzęcia. Najbardziej zadowolony był minister rybołówstwa Einar Kristinn Guðfinnsson, który natychmiast odpowiedział protestującym kolegom ze świata, żeby przyrzekli się raczej, jak poluje się w ich krajach na kangury, losie, wilki i inne zwierzęta.

Zgodnie z decyzją islandzkiego Althingu, przedstawianego często jako najstarszy parlament na świecie, tutejsi wielorybnicy mogą jeszcze do końca 2006 r. upolować 9 finwali i 30 nieco częściej występujących płetwali karłowatych (o połowę mniejszych). Islandia ma na te łowy formalne przyzwolenie Międzynarodowej Komisji Wielorybniczej, która 21 lat temu wprowadziła moratorium¹ na zabijanie wielorybów w celach handlowych, zezwalając tylko na bardzo ograniczone połowy, prowadzone pod pretekstem badań naukowych. Islandia, powołując się na swoje tradycje, w 2005 r. odwołała się od tej decyzji, co rozpatrzono pozytywnie [...].

W upieraniu się przy polowaniach na wieloryby Islandczycy zaczynają coraz bardziej przypominać sławnego kapitana Ahaba z należącej do kanonu światowej literatury powieści „Moby Dick”, napisanej przed prawie 200 laty przez amerykańskiego pisarza Hermana Melville'a. Ahab, po szalenie pogoni za białym kaszalnem, który wcześniej miał mu odgryźć nogę, zginął w morskich odmetach, wciągany do wody przez linę przytwierdzoną do harpuna wystrzelonego w stronę obiektu zemsty. Żanim do tego doszło, mściwy kapitan zabił tysiące wielorybów. Opis rzezi na bezbronnych zwierzętach do dzisiaj budzi odrazę, co w jakimś stopniu tłumaczy gwałtowność protestów przeciwników polowań.

Islandia nie zginie wprawdzie jak Ahab, ale jej straty mogą być niemałe. Stany Zjednoczone i Wielka Brytania zagroziły bojkotem islandzkich produktów i wyjazdów na wyspę, a turystyka stała się w ostatnich latach głównym źródłem islandzkich dochodów. Ponad 70 tys. przybyszów, którzy chcą nie tylko oglądać gejzery i wulkany, lecz przede wszystkim uczestniczyć w morskim safari i spotkać żywe wieloryby, zostawia tu co roku 15 mln dol., co dla prawie 300 tys. ludności jest liczącą się pozycją w budżecie. Greenpeace, międzynarodowa organizacja ekologiczna, obiecała zapoczątkować kampanię, która ściągłaby do Islandii kilkakrotnie więcej turystów w zamian za wstrzymanie polowań. Duma narodowa nie pozwala jednak Islandczykom przystać na te warunki, które odbierane są przez polityków jako rodzaj dyktatu.

TOMASZ WALAT, GRILWANY MOBY DICK,
„POLTYKA” 2006, nr 47.

¹ moratorium – odroczenie na jakiś czas

Zadanie 11. (0-1)

Polowania na wieloryby, będące częścią islandzkiej tożsamości, wynikają z

- A. religii.
- B. tradycji.
- C. polityki.
- D. gospodarki.

Zadanie 12. (0-1)

Światowa społeczność, by powstrzymać zabijanie wielorybów

- A. grozi Islandii sankcjami ekonomicznymi.
- B. domaga się ograniczenia zakazu polowań.
- C. postuluje wprowadzenie całkowitego zakazu połowów.
- D. oferuje Islandii pomoc ekonomiczną w postaci pożyczki.

Zadanie 13. (0-1)

Protesty przeciwników polowań na wieloryby mają

- A. ściągnąć do Islandii więcej turystów.
- B. uchronić te ssaki przed całkowitą zagładą.
- C. zwrócić na ograniczone połowy tych ssaków.

Zadanie 1. (0-1)

Piękniś Smith uczynił bestię z Białego Kla głównie poprzez

- A. bicie psa.
- B. głodzenie psa.
- C. śmianie się z psa.
- D. wystawianie psa na pokaz.

Zadanie 2. (0-1)

Intencją narratora tekstu I jest przede wszystkim

- A. opisanie okrucieństwa psa.
- B. opisanie okrucieństwa człowieka.
- C. pokazanie beznamiętności widzów.
- D. pokazanie praw rządzących naturą.

Zadanie 3. (0-1)

Tekst I można by zatytułować

- A. „Pies na medal”.
- B. „Wilk oswojony”.
- C. „Stwarzanie bestii”.
- D. „Ujarmienie bestii”.

Zadanie 4. (0-1)

W drugim akapicie powtarzanie czasownika „nie nawidził”

- A. jest anaforą.
- B. jest błędem językowym.
- C. służy opisaniu potęgi emocji.
- D. służy podkreśleniu złego charakteru psa.

Zadanie 5. (0-1)

Akapit czwarty jest

- A. opisem przeżycia.
- B. opisem sytuacji.
- C. charakterystyką Białego Kla.
- D. opowiadaniem o zdarzeniach.

Zadanie 6. (0-1)

Piękniś torturował Białego Kla, aby

- A. wzbudzić w nim agresję.

- B. zemścić się na słabszym.
- C. rozładować swoje emocje.
- D. wychować psa obronnego.

Zadanie 7. (0-1)

Smith organizował walki, by

- A. torturować psa.
- B. wyrazić swoją nienawiść do świata.
- C. umożliwić Białemu Klu rozładowanie emocji.
- D. zarobić pieniądze na zwycięstwach Białego Kla.

Zadanie 8. (0-1)

Słowo „bóg” zostało użyte dla nazwania człowieka, który

- A. starwał potwora.
- B. troszczył się o psa.
- C. oglądał walki psów.
- D. władał całym światem.

Zadanie 9. (0-1)

Piękniś nie boi się Białego Kla, ponieważ

- A. jest bogiem.
- B. ma w ręce kij.
- C. pies jest w klatce.
- D. jest człowiekiem.

Zadanie 10. (0-1)

O tym, że człowiek uczynił z Białego Kla prawdziwą bestię, może świadczyć cytat

- A. „[...] zaczął ochoczo wyczekiwać na ludzi gromadzących się wokół zagrody.”
- B. „Teraz stał się wrogiem wszystkiego, jeszcze bardziej dzikim niż poprzednio.”
- C. „Doskoczył do psa, błyskając zębami, które przecięły podłużnie boczną część szyi wroga.”
- D. „[...] zwierzę oszalało i zaczęło biegać po zagrodzie, próbując dostać zębami zgromadzonych na zewnątrz.”

Zadanie 16. (0-1)

W wypowiedzeniu: „Islandia nie zginie wprawdzie jak Ahab, ale jej straty mogą być niemałe” zastosowano

- A. epitet.
- B. metaforę.
- C. uosobienie.
- D. porównanie.

Zadanie 17. (0-1)

Według autora tekstu II, „pierwsze udane polowanie na wieloryba przekształcone zostaje w demonstrację nacjonalizmu”. Słowo nacjonalizm oznacza

- A. przywiązanie i miłość do ojczyzny.
- B. poczucie jedności i wspólnych cech.
- C. ideologię uznającą interes własnego narodu za wartość najwyższą.
- D. bezkrytyczny stosunek do własnego narodu oraz pogardę i nienawiść do innych narodów.

Zadanie 18. (0-1)

Słowo ostracyzm nie oznacza

- A. wykluczenia z towarzystwa osoby, która mu się naraziła.
- B. atmosfery niechęci lub wrogości otaczającej osobę wykluczoną.
- C. głosowania w starożytnej Grecji nad obywatelom, którego należało wydalic z kraju.
- D. schronienia w miejscach kultu religijnego, zapewniające przestępcom bezpieczeństwo.

Zadanie 19. (0-1)

Z tekstu II wynika, że Islandia jest

- A. monarchią absolutną.
- B. państwem totalitarnym.
- C. monarchią konstytucyjną.
- D. demokracją parlamentarną.

Zadanie 20. (0-1)

W tekście II (artykuł prasowy) dominuje

- A. ironia.
- B. ekspresja.
- C. perswazja.
- D. informacja.

- D. doprowadzić do uzależnienia Islandii od jej sąsiadów.

Zadanie 14. (0-1)

Greenpeace, największa międzynarodowa organizacja ekologiczna

- A. zapewnia pokój i bezpieczeństwo między narodowe.
- B. przeciwstawia się niszczeniu środowiska naturalnego.
- C. koordynuje współpracę w dziedzinie ochrony zdrowia.
- D. doskonali produkcję produktów rolniczych, leśnych i rybołówstwa.

Zadanie 15. (0-1)

„Moby Dick” to powieść, w której przedstawiono

- A. zmaganie się człowieka z naturą.
- B. pogoń za wielorybem w akcie zemsty.
- C. polowania Islandczyków na wieloryby w XVIII wieku.
- D. średniowieczne tradycje Islandczyków związane z polowaniem wielorybów.

TEKST III

Wisława Szymborska
Zwierzęta cyrkowe

Przypują do taktu niedźwiedzie skacze lew przez płonące obręcze, malpa w żółtej tunice na rowerze jedzie, trzaska bat i muzyka brzęczy, trzaska bat i kołysze oczy zwierząt, słoń obnosi karafkę na głowie, tańczą psy i ostrożnie kroki mierzą.

Wstydzę się bardzo, ja, człowiek.

Źle się bawiono tego dnia: nie szczędzono hucznych oklasków, chociaż ręka dłuższa o bat cień rzucała ostro na piasku.

WISŁAWA SZYMBORSKA, WIERSZ WYBRANE, WYDAWNICTWO A5, KRAKÓW, 2004.

Zadanie 21. (0-1)

Przyporządkuj poszczególne części wiersza (TEKST III), zapisując I, II, III przy następujących hasłach.

- Ocena, komentarz - część
- Opis sytuacji - część
- Refleksja - część

Zadanie 22. (0-2)

Za pomocą rzeczowników nazwij reakcje

widzów:

osoby mówiącej:

Zadanie 23. (0-1)

Wypisz z 1. zwrotki wers, który zakłóca atmosferę zabawy.

TEKST IV

NA PODSTAWIE [HTTP://WWW.EMPATIA.PL](http://www.empatia.pl)

Zadanie 24. (0-1)

Wyjaśnij, jaką funkcję pełnią plakaty (TEKST IV).

.....

.....

.....

.....

Zadanie 25. (0-1)

Odwolując się do plakatów (TEKST IV), uzasadnij trafność nazwy „Empatia” przyjętej przez stowarzyszenie, które rozpowszechnia takie plakaty.

Zadanie 26. (0-3)

W trzech-czterech zdaniach objaśnij, na czym polega związek tytułu całego testu z **wszystkimi** tekstami zgromadzonymi w arkuszu.

Zadanie 27. (0-5)

Zredaguj ogłoszenie o spotkaniu wojujących ekologów. W celu zachęty sformułuj krótkie chwytliwe hasło nawiązujące do tematyki całego arkusza.

Zadanie 28. (0-16)

W imieniu wojujących ekologów napisz list otwarty, w którym przedstawiś swoje stanowisko w sprawie „nie-ludzkich spektakli”. W swoich rozważaniach odwołaj się do dwóch wybranych tekstów z arkusza oraz do jednego przykładu z życia, TV, prasy...
Pamiętaj, aby Twoja praca zajmowała co najmniej 3/4 strony A4.

Rozwiązania i schemat punktacji

Zadania zamknięte

zad.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
odp.	C	B	C	C	B	A	D	A	B	A	B	A	B	B	B	D	C	D	D	D

Zadania otwarte

zadanie	odpowiedź poprawna	punkty	zasady przyznawania punktów
21	Ocena, komentarz - część III Opis sytuacji - część I Refleksja - część II	0-1	1 pkt przyznaje się za właściwe zidentyfikowanie trzech części wiersza;
22	reakcje widzów: np. radość, rozbawienie, wesołość, aplauz, zadowolenie, zachwyty... reakcje osoby mówiącej: wstyd, zażenowanie, niesmak, niechęć...	0-2	1 pkt przyznaje się za nazwanie jednej reakcji widzów i jednej reakcji osoby mówiącej; 1 pkt przyznaje się za wyrażenie obydwu reakcji rzeczownikami;
23	„trzaska bat i kołysze oczy zwierząt.”	0-1	1 pkt przyznaje się za przepisanie właściwego wersu (nie dopuszcza się przepisania fragmentu wersu); <i>Uwaga! Nie wymaga się cudzysłowu.</i>
24	Np. zniechęcają do pójścia do cyrku, informują, co człowiek wyprawia ze zwierzętami w cyrku...	0-1	1 pkt przyznaje się za określenie funkcji, która pełnią plakaty;
25	Np. Stowarzyszenie, które rozpowszechnia takie plakaty, słusznie przyjęło nazwę „Empatia”, gdyż na plakatach można zobaczyć wspólnie okazywane zwierzętom, „wzucie” się w ich położenie...	0-1	1 pkt przyznaje się za poprawne, logiczne wyjaśnienie nazwy empatia ;
26	Np. Tytuł arkusza „Nie-ludzkie spektakle” informuje o niehumanitarnym zachowaniu człowieka. Autorem wszystkich tekstów zgromadzonych w teście przedstawiają różne negatywne obrazy w relacjach człowiek - zwierzę. Piękni Smith, chcąc zarobić pieniądze, tworzy z Białego Kła bestię, Islandczycy, w imię wierności tradycji, urządzają spektakle polowania na wieloryby. Podmiot liryczny w „Zwierzętach cyrkowych” oraz autor plakatów ukazują bezsensowne zachowania, do których ludzie zmuszają zwierzęta, by oglądać widowisko cyrkowe...	0-3	2 pkt. przyznaje się za wyjaśnienie związku między tytułem i wszystkimi tekstami z arkusza (1 pkt za wyjaśnienie związku między tytułem i dwoma - trzema tekstami z arkusza); 1 pkt przyznaje się za zbudowanie tekstu poprawnego pod względem językowo-stylistycznym (dopuszcza się 1 błąd; <i>Uwaga! punkt przyznaje się, jeśli uczeń zbudował co najmniej trzy zdania</i>);

Rozwiązania i schemat punktacji

Kryteria oceny ogłoszenia			
lp	kryterium	pun kty	zasady przyzwania punktów
1	Realizacja tematu	0-1	1 pkt przyznaje się za wskazanie nadawcy (może być zbiorowy), jednoznaczne określenie miejsca i czasu spotkania (co najmniej dzień, miesiąc, rok) oraz celu spotkania;
		0-1	1 pkt przyznaje się za sformułowanie hasła nawiązującego do tematyki arkusza;
		0-1	1 pkt przyznaje się za dostosowanie wypowiedzi do sytuacji komunikacyjnej (przewaga informacyjnej nad elementami i zachęty);
3	Język i styl	0-1	1 pkt przyznaje się za poprawność językowo-stylistyczną (dopuszczalny 1 błąd);
4	Ortografia i interpunkcja	0-1	1 pkt przyznaje się za poprawność ortograficzną i interpunkcyjną (dopuszczalny 1 błąd ortograficzny i 1 błąd interpunkcyjny);

Kryteria oceny listu otwartego

Treść (0 -6)			
1	Prezentacja tematu	0-1	1 pkt przyznaje się za przedstawienie sprawy, wyjaśnienie pojęcia „nie-ludzkich spektakli”;
2	Argumentacja	0-2	2 pkt przyznaje się za sformułowanie co najmniej dwóch argumentów na poparcie tezy/sprawy (1 pkt przyznaje się za sformułowanie jednego argumentu);
3	Prezentacja materiału	0-2	1 pkt przyznaje się za opisanie dwóch tekstów z arkusza; 1 pkt przyznaje się za opisanie dowolnego przykładu z życia;
4	Wnioskowanie	0-1	1 pkt przyznaje się za wyciągnięcie wniosków;

Kompozycja (0 -3)*

5	Trójdzielnosc kompozycji i zachowanie właściwych proporcji	0-1	1 pkt przyznaje się za wprowadzenie wstępu, rozwinięcia i zakończenia z zachowaniem właściwych proporcji;
6	Wyróżniki listu	0-1	1 pkt przyznaje się za zapisanie daty i miejsca, adresata, nadawcy w odpowiednich miejscach listu;
7	Spójność tekstu i logika	0-1	1 pkt przyznaje się za wprowadzenie wskaźników zespolenia i logiczne uporządkowanie treści (nie ma nieuzasadnionych powtórzeń myśli, obecny jest porządek prezentacji materiału);

Kompozycja (0 -3)*

5	Trójdzielnosc kompozycji i zachowanie właściwych proporcji	0-1	1 pkt przyznaje się za wprowadzenie wstępu, rozwinięcia i zakończenia z zachowaniem właściwych proporcji;
6	Wyróżniki listu	0-1	1 pkt przyznaje się za zapisanie daty i miejsca, adresata, nadawcy w odpowiednich miejscach listu;
7	Spójność tekstu i logika	0-1	1 pkt przyznaje się za wprowadzenie wskaźników zespolenia i logiczne uporządkowanie treści (nie ma nieuzasadnionych powtórzeń myśli, obecny jest porządek prezentacji materiału);

Język i styl (0 -4)*

8	Poprawność językowa (fleksyjna, leksykalna, frazeologiczna, słowotwórcza, bogactwo słownictwa)	0-3	0-3 bl. - 3 pkt 4 bl. - 2 pkt 5 bl. - 1 pkt 6 bl. - 0 pkt
9	Dostosowanie wypowiedzi do sytuacji komunikacyjnej	0-1	1 pkt przyznaje się za celowe wprowadzenie środków językowych charakterystycznych dla listu otwartego (np. apostrofy, anafory, pytania retoryczne, zdania wielokrotnie złożone...);

Zapis (0 -3)*

10	Poprawność interpunkcyjna	0-1	dopuszcza się 3 błędy interpunkcyjne;
11	Poprawność ortograficzna	0-2	0 bl. - 2 pkt; 1 bl. - 1 pkt; 2 bl. - 0 pkt

* Punktów z tych kategorii nie przyznaje się, jeśli praca nie zajmuje co najmniej 1 strony A4.

Uwaga: Wobec prac uczniów ze stwierdzoną **dysortografią** stosuje się inne kryteria dotyczące zapisu w ogłoszeniu oraz w liście otwartym.

Ogłoszenie

4. Poprawność ortograficzna i interpunkcyjna (dopuszcza się dwa błędy ortograficzne i dwa interpunkcyjne).

List otwarty

10. Poprawność interpunkcyjna (dopuszcza się 4 błędy interpunkcyjne) 0-1 pkt.
11. Poprawność ortograficzna: 0-2 błędy - 2 pkt; 3 bl. - 1 pkt; 4 bl. i więcej - 0 pkt.

Partner radiowy:

TESTY PRZYGOTOWALI:

BOŻENA BARAŃSKA, KRZYSZTOF WIATR, MAREK ZIELIŃSKI